

Darabani, oraș în județul Botoșani, regiunea istorică a Moldovei. Fiind o localitate aflată în apropierea graniței, în Darabani s-au așezat mulți evrei meșteșugari. Marea majoritate a acestora erau croitori, cizmari, cojocari, stoleri, măcelari, harabagii sau hamali. Așezarea evreilor în Darabani este documentată la finalul deceniului patru al secolului al XIX-lea. Astfel, în 1838, locuiau în Darabani 600 de evrei. În următoarele două decenii, creșterea populației evreiești din localitate nu este spectaculoasă, comunitatea ajungând la 638 persoane în 1859 (reprezentând aproximativ 38% din întreaga populație). La următoarele recensăminte, ritmul de creștere demografică devine mult mai alert, avem 2472 de evrei în 1899, 2387 în 1910 (36% din totalul populației) și 1917 în 1930 (aproximativ 17% din întreaga populație).

În 1883, funcționau în Darabani 20 de școli confesionale (*hadarim*), o Talmud Torah și șase sinagogi: Sinagoga de paie, întemeiată în anul 1853; Sinagoga mare, refăcută după un incendiu din anul 1876; Sinagoga rusească, întemeiată în anii '40 ai secolului al XIX-lea; Sinagoga croitorilor, construită în 1853 și refăcută în 1880; Sinagoga Ram, întemeiată în 1875 și Sinagoga harabagiilor.

Baia rituală (*mikve*) a fost dată în folosință în 1853 și refăcută în 1879. Încă de la așezarea primilor evrei în Darabani, comunitatea a avut propriul cimitir.

În anii '30 a început să funcționeze în Darabani o filială a organizației sioniste *Keren Kaiemet* precum și o secție a Partidului Evreiesc Român. În perioada 1935-1940, funcționau în Darabani, opt sinagogi și cinci *hadarim*. Poeții Shimon Haran și Sami Weinstein-Boiangiu s-au născut la Darabani.

Expresie a antisemitismului tot mai pregnant manifestat de autoritățile române, statutul evreilor din Darabani începe să se deterioreze încă din perioada anilor '30 dar adevărata schimbare vine la finalul deceniului trei și începutul deceniului patru al secolului XX.

În iunie 1940, sub pretextul simpatizării cu Uniunea Sovietică, membrii comunității evreiești din Darabani sunt percheziționați, bătuți și arestați de reprezentanți ai armatei și poliției române. Nicolae Dimitriu, comandantul poliției din localitate, interzice din proprie inițiativă, circulația evreilor pe străzi, ordonă percheziții și arestări.

La 20 decembrie 1940, organizația legionară din Darabani întocmește documentația pentru dărâmarea a 25 de imobile din localitate, inclusiv o sinagogă. Motivul invocat este proximitatea toaletelor acestora de clădirea bisericii.

Între septembrie 1940 și toamna lui 1941, asemeni tuturor evreilor aflați sub autoritate românească și cei din Darabani sunt nevoiți să se supună întregului set de reglementări antisemite implementate de statul român: le sunt ridicate licențele comerciale, sunt eliminați din Armată, din învățământ, sunt supuși sistemului de muncă forțată, le sunt confiscate proprietățile.

La 19 iunie 1941, cei aproximativ 2000 de evreii din Darabani sunt evacuați și internați în lagărele din Oltenia (bărbații la Tg. Jiu iar femeile la Turnu-Severin). Deplasarea s-a efectuat pe jos până în Gara Vorniceni, aflată la aproximativ 35 de km de Darabani și apoi cu trenul până la Dorohoi și de acolo mai departe către sud. Trei luni mai târziu, evreii din Darabani sunt retrimiși la Dorohoi

La 7 noiembrie 1941, evreii din Darabani formează primul convoi de deportați ce va porni din Dorohoi către Transnistria. În gară, anterior urcării în trenurile de marfă, sunt percheziționați de reprezentanți ai Băncii Naționale. Asemănător tuturor evreilor ajunși în Transnistria la ordinul autorităților române, evreii din Darabani vor rămâne în ghetourile de dincolo de Nistru ceva mai mult de doi ani și jumătate, timp în care vor fi decimați de foame, frig și boli.

La sfârșitul lui decembrie 1943, o minoritate dintre cei deportați se află încă în viață și li se permite repatrierea. În 1947, mai locuiau în Darabani 997 de evrei dar în anii care au urmat comunitatea a scăzut constant datorită emigrării. Ultimul evreu din Darabani s-a stins în 1984.

Surse:

David Shlomo (ed.), *Generații de iudaism și sionism. Dorohoi, Săveni, Mihăileni, Darabani, Herța, Rădăuți-Prut*, vol. 2, Kiriati Bialik, 1993, pp. 326-336.

Ion N. Oprea, "Darabani-Botoșani," în *Luceafărul*, mai/2014.

Jean Ancel, *Contribuții la istoria României. Problema evreiască, 1933-1944*, vol. I, București, Hasefer, 2001, partea I, pp. 223, 363, partea a II-a, pp. 300-301, 305, 307.

Jean Ancel, *Contribuții la istoria României. Problema evreiască, 1933-1944*, vol. II, București, Hasefer, 2003, partea a II-a, p. 278.

Jean Ancel, *Distrușgerea economică a evreilor români*, București, INSHR-EW, 2008, pp. 127, 224.

Lucian-Zeev Herscovici, Yehouda Marton, Theodor Lavi, "Darabani," în Fred Skolnik, Michael Berenbaum (eds.), *Encyclopedia Judaica*, vol. 5, Detroit, Thomson Gale/ Jerusalem, Keter Publishing House, 2007, pp. 433-434.

Matatias Carp, *Cartea neagră*, București, Diogene, 1996, vol. 1, p. 152, vol. III, pp. 79-80, 146-147.

Recensământul general al populației României, vol. II: Neam, limbă maternă, religie, București, Imprimeria Națională, 1938.

[Ana Bărbulescu]